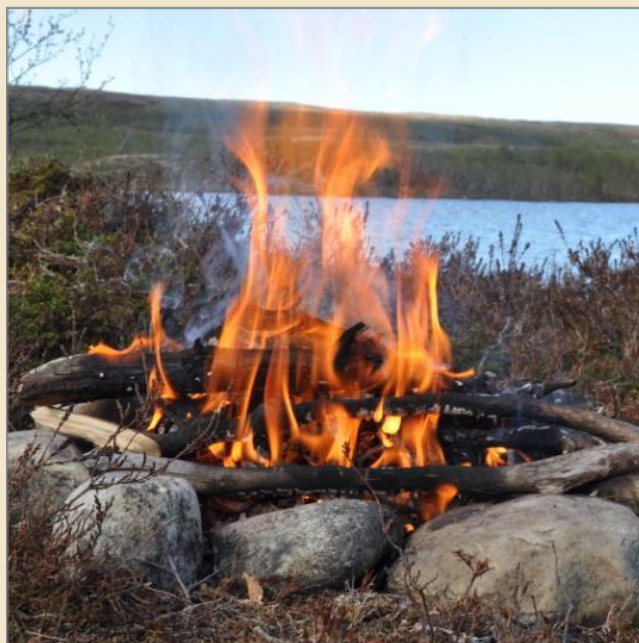

Dålle

TJAALEGE

Mij lea dälle?

Dälle, dalle, dolla

Dälle vihkeles jih daerpies saemide. Dälle bækta jih tjuavka. Dållesne maektebe beapmoeh jurjiehtidh, prihtjegem voessjedh, tjaetsiem doeltehtidh jih jittjemse biktiehtidh. Vihkeles daejredh guktie dållem biejedh.

Aernie

Gusnie mijjeh maektebe tjåanghkenidh.

Aellieh disse vaedtsieh!
Vaedtsieh dan bijre!

"Mijjen maadtoej dållesijjeh leah Allaordensne Stoerrevaegkien hingsedeavesne."

Mov veasoe lea mov vaajmosne. Nils Aslak Valkeapää. Åvtese jáhta. 2004

Maam daarpesjibie?

Fæjroeh/ såarah

**Biessieh
Gaaroeh**

**Risjnieh
Moerh**

Baakoe-vaajesh:

"Ij leah buerie gasngese-dållen baalte tjahkasjidh."

Maam darjobe?

Moerh risjnebe.

Fæjroeh tsïhkijehetebe.

Dållem biejebe.

Dållem nastebe.

Jamhkedh.

Mij lea?

aernie
tjirre
moerh

aernie-gierkieh
nasteme-klaahka
prïhtjh-giebnie

dålle
giemhpestahke
snjåajpelh

Dålle buala.

Mij lea?

sijlĥ

noffelĥ

govnh

soeve

Dålle jamhkesisnie.
Jijledh.

Ovmessie åtnoeh? Ovmessie moerh?

Dålle tjuavka gaaroeh
bietseste.

Dålle guhkiem tjuavka
gosse bietsie-roehtsem
båeltebe.

Dålle bæкта gosse
såekie-moerh båeltebe.

Sierkh guhkiem jæjla.

Gosse bearcoem jallh
gueliem soevestibie
dellie såekieh, gasngesh
jallh sierkh båeltebe.

Stoerre, tjoevkes dålle
juvrh balta.

Åvlavuelien råantjoeh

Åvlavuelien råantjoeh
Anna gie tjahkan sån gâetesne
nuvhlieh nastehste
nastehste bosse
nastehste bosse
råantjoelissie Åvlavuelien speatnosne
jârreminie, jârreminie
jârreminie, jârreminie

Mih, manne vaadtsab, vuartasjeb, voerese
Anna...
tjahkan jîh nuvhlieh jârrehte
jârrehte
bâssede

.....

Åvlavuelien speatnoen vuelelen
vuelelen, vuelelen
Anna sån tjahkesje gâetesne
bâssede
nuvhlieh
nastehste bâssede
bâssede, bâssede
nastehste, bâssede, bâssede

.....

Åvlavuelien råantjoeh. Nils Mattias Andersson. Åvtese jâhta. 2004

Baakoelæstoe

aernie - ildsted

beltedh - skremme

biejedh I - gjøre opp ild, legge

biessie - never

bietsie - furru

biktedh I - varme

biktiehtidh - varme seg

bueledh I - brenne; svi, lyse

båeltedh I - brenne (noe)

båssodh II - blåse

doeltehtidh - få til å koke

dålle, dalle, doller - ild

fæjroeh/såarah - fyrstikker

gasngese - einer

giemhpestahke - stav som man holder kaffekjelen med over bålet

govne - aske

gaaroeh - kaure, flis

jamhkedh III - slukne

jijledh IV - gløde, brenne så vidt

jårredh IV - snurre, vende seg om

moerh - ved

nastedh IV - friske på, legge på (ilden)

nasteme-klaahke - stav til å karre veden sammen med

noffele/nuvhlie - enden av et ikke helt oppbrent vedtre

prïhtjh-giebnie - kaffekjel

risjnedh VI - sanke ved

råantjoe - kastret reinsbukk

sierke - vidje

sijjle - glo

snjåajpele - flamme

soeve - røyk

soevestidh - røyke

såekie - bjørk

tjoevkedh IV - lyse

tjoevkes - lys

tjirre - sot

tsihkijehdedh I - tenne på

Laavenjassh

1. Bygg opp en *aernie* med alle dens bestanddeler. Sett ord på hver handling muntlig.
2. Samle brensel : never, småris, kvist og brennved. Sett ord på tingene og vedsortene dere finner.
3. Tenn en ild. Sett ord på hver handling.
4. Hold ilden ved like og samtale rundt fenomenet ild. Hva er flamme?
5. Diskuter til hvilken bruk denne ilden er - for eksempel varme, lys, lage mat, koke kaffe.
6. Diskuter ordtaket "*Ij leah buerie gasngesedållen baalte tjahkasjidh*".
7. Skriv en tekst om ordtaket.
8. Les diktet *Åvlavuelien råantjoe*. La deg inspirere til å skrive et eget dikt om ild.

Aajege

Postadresse:
Postboks 301
7361 Røros

Besøksadresse:
Sundveien 12
7374 Røros

Tlf. 72 41 93 00 (sentralbord ved Røros vgs)
Fax 72 41 93 45

www.aajege.no